

Sygn. akt II PK 74/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący)

SSN Halina Kiryło

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. M.

przeciwko Sądowi Rejonowemu w W.

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 stycznia 2015 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Ś.

z dnia 28 października 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z dnia 11 lipca 2013 r. ustalił, że powodowi W. M. przysługuje dodatek za wieloletnią pracę w wysokości 20% miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego na zasadach określonych w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód W. M. podjął pracę w Sądzie Rejonowym w

W. w dniu 1 czerwca 2004 r. na podstawie stosunku pracy z powołania, na stanowisku kierownika finansowego Sądu Rejonowego.

Powodowi ustalano i wypłacano wynagrodzenie zasadnicze i inne składniki wynagrodzenia oraz świadczenia pracownicze na podstawie ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury oraz o przepisów wykonawczych do tej ustawy w postaci rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 lipca 2003 r. w sprawie stanowisk i szczegółowych zasad wynagradzania urzędników i innych pracowników sądów i prokuratury oraz odbywania stażu urzędniczego, następnie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 czerwca 2008 r. w sprawie jak wyżej, a ostatnio rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 marca 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie stanowisk i szczegółowych zasad wynagradzania urzędników i innych pracowników sądów i prokuratury oraz odbywania stażu urzędniczego.

Na tej podstawie powodowi wypłacano między innymi oprócz już wspomnianego wynagrodzenia zasadniczego inne stałe składniki wynagrodzenia jak: dodatek funkcyjny, zmieniony następnie na dodatek z tytułu sprawowanej funkcji, dodatek z tytułu wysługi lat pracy w wysokości 20% miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego oraz składniki zmienne wynagrodzenia - dodatek specjalny i nagrody uznaniowe. Powód otrzymywał także na podstawie powołanych przepisów nagrody jubileuszowe.

Pismem z dnia 31 grudnia 2012 r. Minister Sprawiedliwości, na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw wskazał, że z dniem 1 stycznia 2013 r. powód staje się dyrektorem Sądu Rejonowego oraz poinformował go, że na podstawie art. 11 ust. 3 powołanej ustawy, do czasu ustalenia nowych warunków wynagradzania, pozostają w mocy warunki dotychczasowe.

Kolejnym pismem z dnia 21 stycznia 2013 r. Minister Sprawiedliwości, działając na podstawie art. 32c § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych w związku z art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw i § 2 ust. 1 pkt 2 lit. a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 2012 r. w sprawie wynagrodzenia dyrektora sądu i zastępcy dyrektora

sądu, przyznał powodowi z dniem 1 stycznia 2013 r. wynagrodzenie zasadnicze w kwocie 7.500 zł.

Pismem z dnia 25 lutego 2013 r. powód, powołując się na art. 21 § 3 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, zwrócił się do prezesa Sądu Rejonowego w W. o przywrócenie dodatku za staż pracy. Dodatek w wysokości 20% nadal jest powodowi wypłacany.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, ustalenie nowych zasad wynagradzania na podstawie § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 2012 r. w sprawie wynagrodzenia dyrektora sądu i zastępcy dyrektora sądu i zastępcy dyrektora sądu nie oznacza pozbawienie powoda innych składników wynagrodzenia oraz świadczeń pracowniczych dotychczas przez niego otrzymywanych na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury i przepisów wykonawczych, w tym spornego dodatku z tytułu wysługi lat. Nowe przepisy dotyczące wynagradzania dyrektorów sądów i ich zastępców regulują kwestię tylko wynagrodzenia zasadniczego i dodatkowo sposób ustalania wysokości dodatku specjalnego oraz nagrody za szczególne osiągnięcia i nie odnoszą się w ogóle do tych innych składników wynagrodzenia oraz świadczeń dodatkowych, określonych przepisami wskazanymi powyżej, jak chociażby dodatku z tytułu zajmowanego stanowiska, dodatku z tytułu wysługi lat, nagrody jubileuszowej, odprawy emerytalno-rentowej. Tym samym osoby pełniące funkcje dyrektorów w sądach nie zostały pozbawione tych ostatnio wymienionych należności. Gdyby faktycznie celem ustawodawcy było pozbawienie tych osób prawa do otrzymywania dotychczas wypłacanych stałych i zmiennych składników wynagrodzenia oraz dodatkowych świadczeń pracowniczych, jak np. nagród jubileuszowych czy odpraw emerytalno-rentowych, to stanowiłoby to „rażące pogwałcenie zasady równości społecznej oraz rażące naruszenie praw pracowniczych, gdyż dyrektorzy byłiby jedyną grupą zawodową w sądach pozbawioną tych składników wynagrodzenia”.

W ocenie Sądu, przepisy ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury oraz rozporządzenie wykonawcze do tej ustawy z dnia 30 marca 2010 r. nie wyłączają spod swojej regulacji dyrektorów sądów i ich zastępców, lecz stanowią uzupełnienie przepisów szczególnych w sprawie

wynagradzania dyrektorów sądów i prokuratury.

Sąd Okręgowy, na skutek apelacji strony pozwanej, wyrokiem z dnia 28 października 2013 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo.

W uzasadnieniu Sąd drugiej instancji wskazał, że powód z tytułu sprawowanej funkcji aktualnie nadal pobiera dodatek z tytułu wysługi lat pracy w wysokości 20% miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego. Podkreślił, że w sytuacji gdyby powód był pozbawiony przedmiotowego dodatku, przepis art. 189 k.p.c. nie miałoby zastosowania, gdyż mógłby wytoczyć powództwo o świadczenie, a nie o ustalenie. „Zatem spór nie sprowadzałby się do ustaleń faktów ale kwestii interpretacyjnych, tymczasem art. 189 k.p.c. nie jest właściwy do dokonywania wykładni przepisów prawa”.

Sąd podniósł także, że przepisy ustawy zmieniającej ustawę o ustroju sądów powszechnych od 1 stycznia 2013 r. i wydane na podstawie delegacji z tejże ustawy rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 17 grudnia 2012 r. w sprawie wynagrodzenia dyrektora sądu i zastępcy dyrektora sądu w sposób kompletny regulują kwestie pozycji, pracy i wynagrodzenia dyrektora sądu. Powyższe przepisy nie przewidują, aby dyrektor sądu otrzymywał dodatek stażowy. Nie można też uznać, jak twierdzi strona powodowa, że art. 32d ustawy o ustroju sądów powszechnych wskazujący na odpowiednie stosowanie określonych przepisów ustawy o pracownikach sądów i prokuratury, nie jest katalogiem zamkniętym. Rację ma strona pozwana, iż w chwili orzekania przez Sąd Rejonowy obowiązywała znowelizowana ustawa - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz w szczególności rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 2012 r. w sprawie wynagrodzenia dyrektora sądu i zastępcy dyrektora sądu, które to akty w sposób kompletny regulują kwestie wynagrodzenia dyrektorów sądów. Niezrozumiałe jest zatem stanowisko Sądu pierwszej instancji, że do powoda mają zastosowanie przepisy nieobowiązującej go już ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury oraz akty wykonawcze do tejże ustawy. „Biorąc pod uwagę powyższe, trudno mówić o jakimkolwiek interesie prawnym po stronie powoda w ustaleniu prawa do dodatku stażowego”. Aktualnie obowiązujące przepisy ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, tj. art. 32d § 2 wskazuje,

że do dyrektora sądu oraz zastępcy dyrektora sądu stosuje się odpowiednio tylko przepisy art. 6-7 oraz art. 9-11 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury. Powyższa regulacja ma charakter kompleksowy i jasny w zakresie wynagrodzenia dyrektora sądu.

Reasumując, Sąd drugiej instancji stwierdził, „że podstawa rozstrzygnięcia, przy tak sformułowanym roszczeniu, nie jest uzasadniona z uwagi na brak interesu prawnego powoda. Natomiast w zakresie samego prawa do dodatku stażowego nie zachodzą żadne podstawy prawne, by od 1 stycznia 2013 r. dyrektorzy sądów zachowali uprawnienie w zakresie przedmiotowego dodatku”.

Powód zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 32d § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, przez jego błędną wykładnię przejawiającą się w uznaniu, że przepis ten wyłącza stosowanie w stosunku do dyrektorów sądów przepisów ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury, prócz odpowiedniego stosowania przepisów art. 6-7 oraz art. 9-11 tejże ustawy oraz art. 15 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury, przez jego niezastosowanie i w konsekwencji uznanie, iż powodowi nie przysługuje dodatek za wieloletnią pracę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Do dnia 31 grudnia 2012 r. zasady wynagradzania dyrektorów sądów uregulowane były w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. z 2011 r. Nr 109, poz. 639, ze zm.) oraz wydanym na jej podstawie rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie stanowisk i szczegółowych zasad wynagradzania urzędników i innych pracowników sądów i prokuratury oraz odbywania stażu urzędniczego (Dz.U. Nr 49, poz. 299). Dyrektorom sądów przysługiwały zatem stałe składniki wynagrodzenia (wynagrodzenie zasadnicze, dodatek z tytułu zajmowanego stanowiska, dodatek za wieloletnią pracę - art. 15 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury - oraz ruchome składniki wynagrodzenia: dodatek specjalny z tytułu okresowego zwiększenia obowiązków służbowych lub powierzenia dodatkowych zadań,

nagroda za szczególne osiągnięcia w pracy zawodowej, premia), ponadto nagrody jubileuszowe, jednorazowa odprawa w razie ustania stosunku pracy w związku z przejściem na rentę z tytułu niezdolności do pracy lub emeryturę.

Od 1 stycznia 2013 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 427 ze zm.). Na mocy art. 1 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 203, poz. 1192) dodano art. 32c, zgodnie z którym dyrektorowi sądu i zastępcy dyrektora sądu przysługuje wynagrodzenie zasadnicze, którego wysokość ustala Minister Sprawiedliwości, jak również może być mu przyznany dodatek specjalny z tytułu okresowego zwiększenia obowiązków lub zadań oraz nagrody za szczególne osiągnięcia w pracy oraz art. 32d, w myśl którego, „Ze stanowiskiem dyrektora sądu oraz zastępcy dyrektora sądu nie można łączyć przynależności do partii politycznych ani pełnienia funkcji publicznych” (§ 1); „Do dyrektora sądu oraz zastępcy dyrektora sądu stosuje się odpowiednio przepisy art. 6-7 oraz 9-11 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. z 2011 r. Nr 109, poz. 639 i Nr 113, poz. 659)” (§ 2).

Nie tyle z art. 32c, który w odniesieniu do wskazywanych składników wynagrodzenia nie używa zwrotu „przysługuje wyłącznie”, ale z art. 32d, wymieniającego przepisy z odesłania, a *contario* może wynikać wniosek, że ustawodawca od 1 stycznia 2013 r. wyłączył tę kategorię urzędników sądowych spod działania ustawy o pracownikach sądów i prokuratury (za wyjątkiem art. 6-7 oraz art. 9-11) i w konsekwencji dla omawianej grupy zawodowej ustanowił autonomiczne (odrębne od pozostałych urzędników i pracowników sądów i prokuratury) uregulowania dotyczące zasad wynagradzania, ograniczając je wyłącznie do składników wymienionych w art. 32c Prawa o ustroju sądów powszechnych, a następnie w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 2012 r. w sprawie wynagrodzenia dyrektora sądu i zastępcy dyrektora sądu (Dz.U. z 2012 r., poz. 1482), tj. do wynagrodzenia zasadniczego, dodatku specjalnego oraz nagrody za szczególne osiągnięcia w pracy. Przy tej koncepcji od 1 stycznia 2013 r. żadne rozporządzenie wykonawcze wydane na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury nie mogło mieć zastosowania do

dyrektorów sądów (i ich zastępców). Ustawodawca zatem w sposób zamierzony pominąłby pozostałe uregulowania dotyczące powszechnych w prawie urzędniczym składników wynagrodzenia np. prawa do nagrody jubileuszowej, odprawy emerytalno-rentowej czy dodatku stażowego. Taki pogląd zaprezentował Sąd drugiej instancji.

Nie sposób jednak nie zauważyć, że w ten sposób dyrektorzy sądów (i ich zastępcy) z trudnych do wytłumaczenia przyczyn stali się jedyną grupą zawodową urzędników sądów i prokuratury, która została pozbawiona między innymi prawa do nagrody jubileuszowej, odprawy emerytalno-rentowej w wysokości przysługującej na podstawie pragmatyki służbowej czy dodatku stażowego. Przedstawiona więc wykładnia może budzić uzasadnione wątpliwości co do zachowania przez ustawodawcę standardów konstytucyjnych wynikających z art. 32 Konstytucji RP, gdyż byłaby to niepoparta adekwatnymi i racjonalnymi przesłankami dyferencja uprawnień adresatów norm prawnych charakteryzujących się daną cechą istotną (relewantną). Nie ma bowiem żadnego uzasadnienia dla różnicowania uprawnień urzędników sądowych w zakresie tych składników wynagrodzenia, które są ekwiwalentem za długoletnią pracę i powszechnie obowiązują w prawie urzędniczym.

W tym kontekście uprawniony jest inny pogląd, a mianowicie, że zamiarem ustawodawcy było jedynie „przeniesienie” przepisu kompetencyjnego wyposażającego Ministra Sprawiedliwości w uprawnienie do określenia pewnych składników wynagrodzenia grupy urzędników sądów z ustawy o pracownikach sądów i prokuratury (art. 14 ust. 1) do ustawy określającej ustrój sądów powszechnych. Niewątpliwie związane to było z budzącą kontrowersje (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 listopada 2013 r., K 13/12, OTK-A 2013 nr 8, poz. 121) nowelizacją Prawa o ustroju sądów powszechnych i wynikającą z niej zmianą zakresu nadzoru nad działalnością administracyjną sądów ze strony organu władzy wykonawczej - Ministra Sprawiedliwości, która doprowadziła do przekazania kierowania tą działalnością podległym mu organom - dyrektorom sądów, przy jednoczesnym pozbawieniu uprawnień prezesów sądów. Niewątpliwie w ślad za tym poszło zaznaczenie rangi ustrojowej tego organu sądu oraz podkreślenie, że ta bezpośrednia podległość Ministrowi Sprawiedliwości nie ograniczy odrębności i

niezależności sądów od władzy wykonawczej gwarantowanych w art. 173 Konstytucji RP. Stąd też w art. 32d ust. 2 Prawa o ustroju sądów powszechnych znalazło się odesłanie do art. 6-7 i art. 9-11 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury, odwołujących się do powszechnie obowiązujących w prawie urzędniczym standardów, gwarantujących - niezależnie od podległości służbowej - wykonywanie obowiązków w sposób profesjonalny, rzetelny i bezstronny.

Trzeba też dodać, że taka radykalna zmiana dotychczasowych zasad wynagradzania wymagałaby jednoznacznego wskazania, że wynagrodzenie zasadnicze oraz dodatek specjalny z tytułu okresowego zwiększenia obowiązków lub zadań, a także nagrody za szczególne osiągnięcia w pracy to wyłączne (jedyne) składniki wynagrodzenia tych urzędników sądowych.

Biorąc to pod uwagę, uprawniony jest wniosek, że art. 32d Prawa o ustroju sądów powszechnych, w brzmieniu obowiązującym do 23 stycznia 2014 r., nie zawierał zamkniętego katalogu przepisów ustawy o pracownikach sądów i prokuratury, mających zastosowanie do dyrektorów sądów (i ich zastępców).

Zmiana art. 32d Prawa o ustroju sądów powszechnych, który od 24 stycznia 2014 r. ust. 2 tego artykułu otrzymał następujące brzmienie: „Do dyrektora sądu oraz zastępcy dyrektora sądu stosuje się odpowiednio przepisy art. 6-7, art. 9-11 oraz art. 14a-18 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. z 2011 r. Nr 109, poz. 639, ze zm.), rozwiewa przedstawione wątpliwości interpretacyjne. Potwierdza bowiem, że zamiarem ustawodawcy nie było pozbawienie dyrektorów sądów dotychczas przysługujących im składników wynagrodzenia. Nastąpiło zatem doprecyzowanie art. 32d tak, aby wyeliminować możliwość jego wykładni w sposób prowadzący do nieuprawnionego zróżnicowania sytuacji prawnej dyrektorów sądów i ich zastępców w stosunku do pozostałej kadry urzędniczej sądów i prokuratury.

Powyższe stanowisko nie prowadzi jednak do uchylenia zaskarżonego wyroku i orzeczenia co do istoty sprawy (ewentualnie przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania) dlatego, że zasadniczym motywem rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji było oddalenie powództwa z uwagi na brak interesu prawnego powoda w ustaleniu jego prawa do dodatku stażowego, a to nie zostało zakwestionowane w skardze kasacyjnej przez postawienie zarzutu

naruszenia art. 189 k.p.c. Niezależnie bowiem od interpretacji przedstawionych wyżej przepisów, uwzględnienie powództwa o ustalenie uwarunkowane jest istnieniem po stronie powoda interesu prawnego w ustaleniu prawa lub stosunku prawnego, co oznacza, że spełnienie tej przesłanki jest warunkiem, bez którego powództwo nie może zostać uwzględnione.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 389¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.